

EDWARD WILSON, UN IL·LUSTRADOR A L'ANTÀRTIDA

Jordi Corbera

Secció de Ciències Naturals, Museu de Mataró

At the 1st of November 1911, Edward A. Wilson together with four more people led by Captain Robert F. Scott left the winter quarters at Cape Evans (Ross Island) towards the South Pole. After a long journey of more than 1200 km, they reached the Pole at 17 of January 1912, just to see that Norwegians had left their footprints a few weeks ago. With wind blowing at a temperature of -30°C , Wilson sketched the Amundsen's tent and South Pole mark. Two days after, they started a dramatic return. C.B. Evans and L.E.G. Oates died on the way. At March 21, a nine days blizzard did not allow them to carry on. They were without food and fuel, and wrote their last words. Eight months later, a rescue team found the three bodies in the tent under snow. They were only 17 kms away from a one-ton depot.

L'1 de novembre de 1911, Edward Adrian Wilson junt amb quatre expedicionaris més, comandats pel capità Robert Scott, deixen cap Evans, la base a l'illa de Ross on han passat el primer hivern, en direcció al Pol Sud. Després d'un viatge de més de 1.200 quilòmetres, arriben al Pol el 17 de gener de 1912 just per comprovar que els noruecs hi havien deixat la seva empremta un mes abans. A temperatures de -30°C Wilson fa alguns esbossos de la tenda d'Amundsen i la bandera negra lligada a un esquí que marca el Pol. El dia 19 emprenen un dramàtic retorn, C.B. Evans i L.E.G. Oates moren pel camí. El 21 de març una tempesta de nou dies els deixa immobilitzats a la tenda, estan sense combustible ni menjar, escriuen les seves últimes notes i cartes de comiat. Vuit mesos després, l'equip de rescat troba els tres cossos congelats encara dintre la tenda sota una capa de neu. Estaven a 17 quilòmetres d'un dels dipòsits d'avituellament.

Edward A. Wilson (Fig. 1) havia nascut el 23 de juliol de 1872 a Cheltenham on el seu pare era un reconegut metge. Als set anys dibuixa les felicitacions de Nadal per a la família, una activitat que mantindrà al llarg dels anys. Al mateix temps comença a créixer en ell l'afecció per buscar i col·leccionar petxines, fòssils, papallones o plantes premsades. Amb nou anys li comenta al seu pare el desig d'esdevenir un naturalista i poc després rep les primeres lliçons de taxidèrmia.

No és estranya aquesta precoç afecció si tenim en compte que el seu avi patern havia estat un conegut ornitòleg especialitzat en l'estudi dels colibrís. De totes maneres, aquest afany recol·lector no era només una dèria pel col·leccionisme sinó que estava fonamentat en el seu desig d'aprendre i en

cap cas tenia aspectes destructius. Mai va recol·lectar tots els ous d'un niu ni va permetre que cap del seus amics ho fes.

El 1886 entra a estudiar al Cheltenham College on rep el premi de dibuix durant quatre anys consecutius. Als 18 anys, després de llegir les notes de Darwin a *The Voyage of the Beagle*, comença a escriure un diari, un costum que mantindrà fins a la resta de la seva vida i que ens ha permès conèixer molt bé la seva personalitat (vegeu Seaver, 1933). El 1981 entra al *Caius College* de Cambridge i el 1895 al *St. George's Hospital* on estudia medicina mentre s'allotja a una modesta habitació. Durant aquesta època dedica quasi tot el seu temps lliure en prendre apunts al Zoo de Londres o a recol·lectar bolets a *Hyde Park* per després dibuixar-los, com molt bé explica al seu diari

«...dedicava una part de cada dia al Zoo per dibuixar; i vaig tenir les estones més felices allà...»

També visita amb freqüència el Museu d'Història Natural i diverses galeries d'art, de les quals la *National Gallery* és la seva predilecta, és un enamorat dels paisatgistes anglesos com Turner. A l'hospital els seus coneixements sobre anatomia lligats a les seves habilitats artístiques li donen l'oportunitat de col·laborar amb diferents professors, com Humphry D. Rolleston que li demana que il·lustri el seu llibre *The Diseases of the Liver* (1905). És aquest mateix metge qui l'1 de març de 1898 li diagnostica una tuberculosi. Per aquesta raó viatja primer al nord de Noruega on aprofita les llargues hores de llit per dibuixar o llegir a R. Kipling. Després, per consell del seu metge, es trasllada a Davos, Suïssa. Al cap de poc d'haver retornat a la feina a principis d'octubre del 99 torna a empitjorar, però el com-

promís matrimonial amb Oriana Souper, el mateix mes, fa donar un canvi radical a la seva salut i s'instal·la a Stanmore per preparar la seva tesi de graduació.

Aquest mateix any, durant la reunió de la *British Ornithologists' Union*, té l'oportunitat de conèixer reconeguts ornitòlegs com B. Sharpe i a destacats il·lustradors com A. Thorburn i G.E. Lodge que li ofereixen la possibilitat de poder veure la seva obra i al mateix temps li donen consells molt valuosos en aquest camp.

A principis de juny de 1900 la seva tesi *Yellow Atrophy of the Liver* és acceptada i Wilson retorna a Cheltenham. Tot i que en aquests dies Wilson encara no té encarrilat el seu futur, tres cartes consecutives del Dr. Sclater oferint-li un lloc de zoòleg per a la *National Antarctic Expedition*, fan que la seva vida doni un gir inesperat. Durant l'estiu s'entrevista amb el professor Poulton, cap del subcomitè de biologia, amb resultats molt favorables. Tant és així que el mateix

Clements R. Markham, president de la *Royal Geographical Society* (RGS) promotora de l'expedició, escriu al seu oncle lloant les seves habilitats artístiques i li recomana que es posi en contacte amb el capità Robert F. Scott.

Però durant el setembre, mentre treballa en una autòpsia agafa una infecció que li produeix un abscess a l'aixella i durant diverses setmanes es troba tan malament que la seva promesa es trasllada a Cheltenham per a cuidar-lo. Al novembre, amb el braç encara no del tot recuperat, s'entrevista amb el capità Scott, que li ofereix definitivament la plaça. Els exàmens mèdics no donen importància a la infecció de l'aixella, no obstant això, troben restes de l'antiga tuberculosi i desaconsellen la seva incorporació a l'expedició. Però Scott està decidit a comptar amb Wilson i confirma la seva plaça tot i l'informe mèdic desfavorable.

El 16 de juliol es casa amb la seva promesa i les dues setmanes següents les dedica a rebre lliçons de taxidèrmia al Zoo de Londres, i a estudiar junt amb Hodgson, biòleg de l'expedició, les col·leccions del *Natural History Museum*. El 5 d'agost de 1901 s'embarca en

el *Discovery*, el qual lleva àncores el dia següent.

Deu dies després arriben a Madeira. Wilson queda fascinat per l'exuberant vegetació i la coloració dels ocells i insectes que habiten a l'illa. Aquí, comença a fer treballar els seus pinzells i quan el vaixell reemprèn la marxa encara està treballant en les vistes del port. A mitjan setembre desembarquen a Trinitat del Sud on no troben depredadors, però l'illa està infestada de crancs, i recullen una bona col·lecció d'ocells que Wilson no triga a dibuixar i a preparar-ne les pells.

A mitjan novembre, després de passar per Ciutat del Cap, es troben a 60°S i veuen per primer cop la banquisa. Al cap d'una setmana estan prop de les illes Macquarie i Wilson suborna el pilot amb una botella de licor per tal que els deixi desembarcar. En aquesta illa veu per primer cop una colònia de pingüins, grup d'ocells en el qual esdevindrà més endavant una autoritat incontestable. A finals

de mes fan escala a Nova Zelanda on es repara el vaixell. Aquí Wilson està força enfeinat netejant les pells dels ocells recol·lectats i participa poc de les recepcions i celebracions. Després de Nadal deixen Nova Zelanda i en una setmana ja es troben en aigües del mar de Ross gràcies a una travessia sense dificultats. Wilson, acompanyat sovint per R.W. Skelton es dedica a la captura d'ocells marins que tot seguit dibuixa i en prepara les pells. El 19 de gener, Wilson i Ernest H. Shackleton¹ des de la talaia veuen la silueta fumejant del *Mount Terror*, el cràter de l'illa de Ross que s'eleva més de 4.000 metres sobre el nivell del mar. Uns dies després voregen l'illa de Ross fins a cap Crozier des d'on poden contemplar la Gran Barrera de Gel. Durant la

¹ Ernest H. Shackleton protagonitzarà en el seu tercer viatge a l'Antàrtida una de les epopeies més grans en aquells mars. El seu vaixell, l'*Endurance*, quedarà atrapat al gel i més tard destruït per aquest. Primer a la deriva sobre la banquisa i després en una travessia quasi impossible a bord dels botes salvavides aconseguirà salvar tota l'expedició (vegeu, per exemple, Alexander, 1998).

Figura 1. Fotografia d'E.A. Wilson feta pel seu pare E.T. Wilson i gravada per Emery Walker per al frontispici del segon volum de *Scott's last expedition* (Scott, 1913).

segona quinzena de febrer la major part dels esforços es dediquen a la construcció de la base on han de passar l'hivern a *Hut Point* a la badia de MacMurdo.

Durant els mesos d'hivern es porten a terme debats setmanals. Wilson, a primera hora del matí, controla l'alimentació i recull les dades meteorològiques, tot seguit es dedica a la preparació de les pells dels ocells i la resta del dia la inverteix treballant en els seus dibuixos o escrivint notes zoològiques. Alguns d'aquests dibuixos estan expressament preparats per il·lustrar un butlletí que s'edita per al conjunt dels expedicionaris, *South Polar Times*². Atès que tots aquests dibuixos han estat fets amb llum artificial, Wilson tem que els colors no siguin del tot reals, però quan el sol retorna es pot comprovar que la coloració és tan real com si les il·lustracions haguessin estat fetes amb la llum del dia.

A mitjan juny Scott té una reunió amb Wilson per preparar els diferents viatges en trineu que s'han de portar a terme durant l'estiu i en especial per al viatge al Sud, alhora li comunica la seva decisió que ell sigui un dels participants en aquest important viatge. Amb l'arribada del sol, Scott organitza diferents trajectes curts per conèixer els voltants i per provar els gossos i els trineus. En un d'aquests, Skelton descobreix una colònia de pingüí emperador (*Aptenodytes forsteri*) sota uns espadats del cap Crozier, a l'altra banda de l'illa. Aquest descobriment fa que els interessos de Wilson canviïn dràsticament i prefereixi l'estudi zoològic d'aquesta colònia que no pas el viatge al Sud. De tota manera la visita a la colònia haurà d'esperar.

Shackleton és elegit per acompanyar Scott i Wilson en el viatge al Sud i els tres emprenen el viatge amb els trineus i els gossos. Després de jornades esgotadores, Wilson encara és capaç de dedicar un parell d'hores, assegut a la porta de la tenda, a dibuixar les esplèndides muntanyes de la serralada Transantàrtica. De l'exactitud d'aquests dibuixos en parla Scott (1905) en el seu diari:

«He verificat les seves proporcions per mitjà de mesuraments angulars reals i les he trobades correctes»

Però, tantes hores sobre la neu castiguen amb duresa la visió dels viatgers i en especial la de Wilson, que el dia després de Nadal pateix un atac de ceguesa que li dura diversos dies. Tot i que els trajectes els fa amb els ulls embenats, dibuixa les espectaculars vistes de la serralada aprofitant la mica de visió que li permet un dels ulls. El 30 de desembre de

1902 estableixen el camp més al sud a 82°16' i des d'aquest, Scott, amb esquís, arribarà fins als 83°S. El viatge de retorn es porta a terme amb un temps no tan propici, a més els tres estan bastant debilitats en especial Shackleton que es veu afectat d'una tos molt persistent que deriva en hemorràgies i fins i tot en algun desmai. El seu estat és crític i els últims trams del retorn es fan amb la màxima celeritat, tot i el mal temps, per tal de poder-lo portar al vaixell amb vida.

Durant el següent hivern, Wilson dedica el temps lliure a acabar les vistes del "Viatge al Sud" i de la costa de la Terra de Victòria. També revisa i etiqueta amb cura les col·leccions de pells, formades per més de 40 foques i 90 aus. Les seves excursions diàries a *Crater Hill*, el turó de 300 metres on es prenen dades meteorològiques complementàries i en les quals a l'hivern anterior havia estat acompanyat per Shackleton, ara les realitza en solitari a causa de la salut del seu company. En aquestes sortides aprofita sovint per dibuixar, i en el seu diari comenta les dificultats de dibuixar a l'Antàrtida, no només a causa de les baixes temperatures que deixen els dits sense sensibilitat, sinó també per la llum, sovint tan intensa que s'ha de mirar amb un sol ull. Amb tot, al final del segon hivern Wilson ha acumulat unes 200 pintures en color. Entre aquestes es troben vuit làmines de l'aurora austral (Fig. 2) de gran valor artístic i científic que seran reproduïdes en el volum sobre les observacions físiques de l'expedició (Bernacchi, 1908).

Però els seus observaments se centren en la colònia de pingüins emperador de cap Crozier, i així s'expressa en el seu diari (Wilson, 1966):

«He arribat a la conclusió que els ous es deuen pondre a mitjan agost. Llavors són incubats durant set setmanes com a mínim, i els polls comencen a viatjar cap al nord sobre el gel marí a finals d'octubre»

Finalment, el 7 de setembre de 1903 arriba el dia tan esperat per Wilson, l'inici de la travessia a cap Crozier per estudiar la colònia de pingüins. Quan arriben a la colònia hi troben un miler de pingüins, però, tots els ous ja han ecllosionat o estan congelats després de l'abandonament dels seus progenitors. De totes maneres Wilson retorna satisfet amb vuit ous sencers, una quinzena de polls morts i un parell de vius, un dels quals sobreviurà diverses setmanes. El 12 d'octubre fan una segona visita a la colònia, els polls encara tenen el plumissol i estimen una mortalitat del 77% (Wilson, 1905). Aprofiten per visitar una colònia pròxima de pingüins d'Adèlia (*Pygoscelis adeliae*) que en aquells dies estan preparant els seus nius de pedres. El dia 22 s'aixeca una tempesta que els deixa durant set dies presoners dins els sacs de dormir. El 2 de novem-

² Un cop de retorn a Londres aquesta publicació té tant d'èxit entre els companys dels expedicionaris que s'editen 250 còpies en format facsímil (1907-1914) i més recentment (2002) es fa una reedició amb motiu de la celebració del centenari de l'expedició.

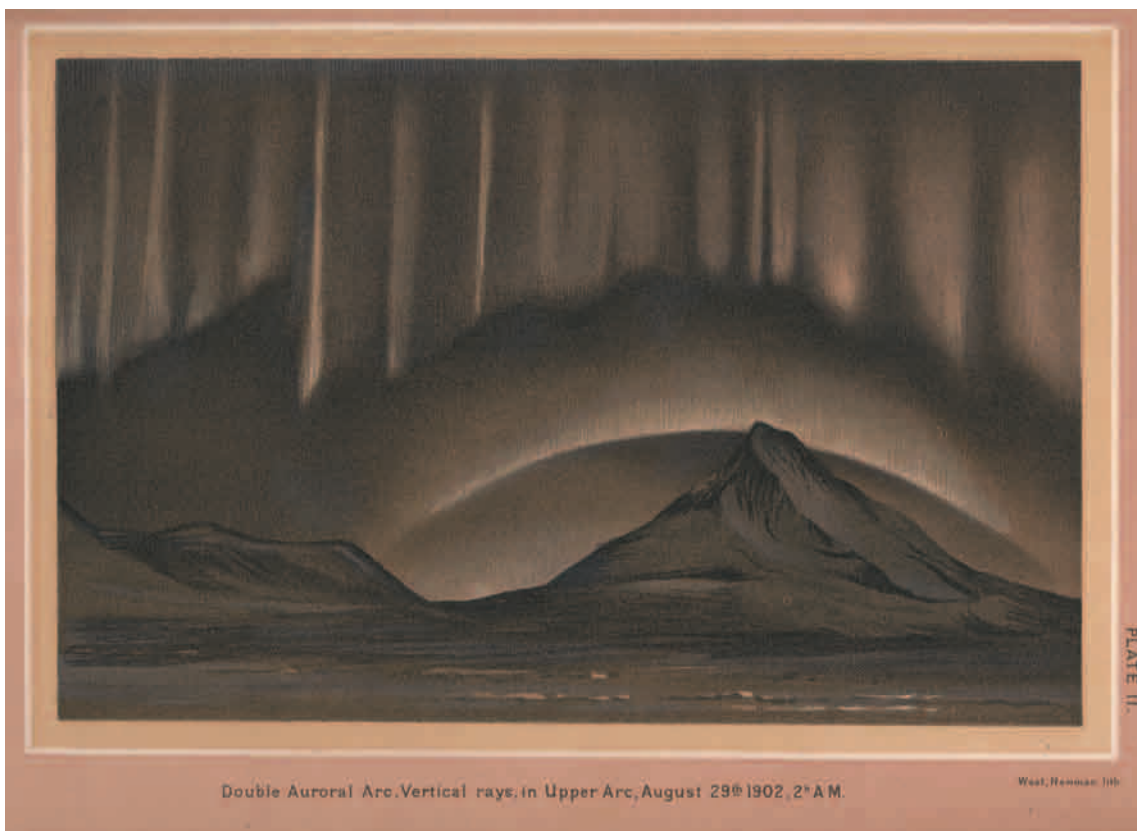

Figura 2. Dues de les litografies de les il·lustracions de Wilson de l'aurora austral realitzada durant la *National Antarctic Expedition 1901-1904* (Bernacchi, 1908).

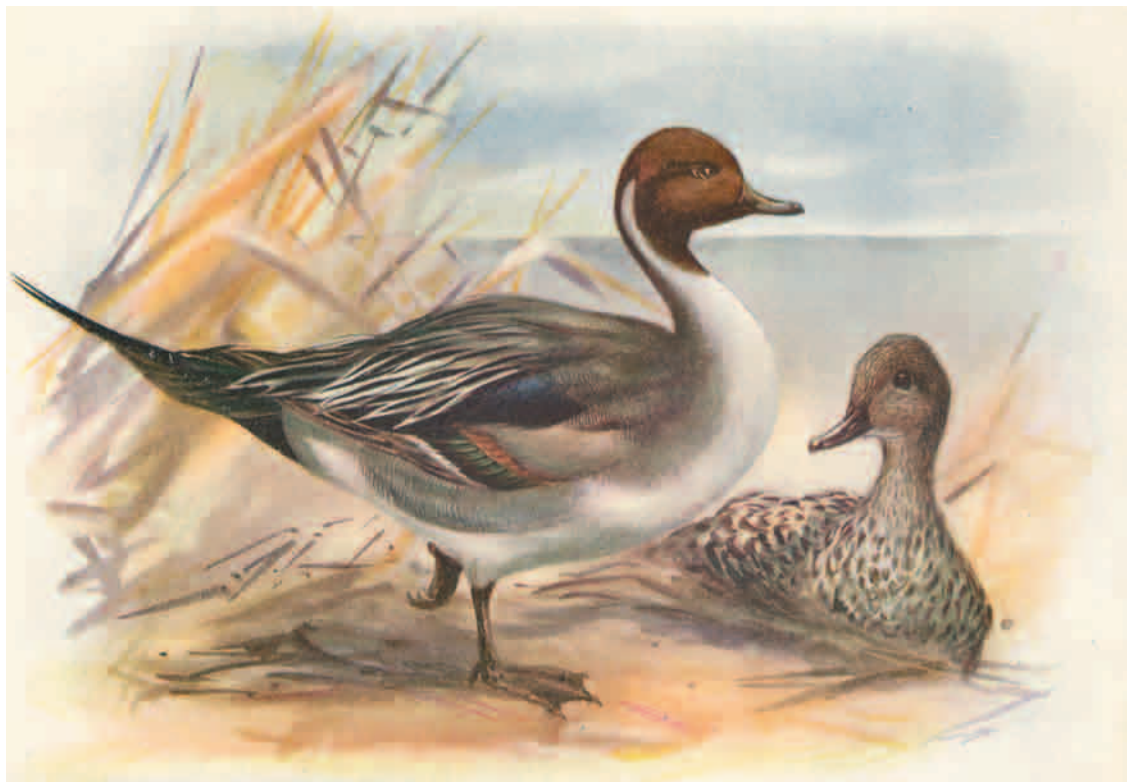

Figura 3. Aquarel·la de l'ànec cuallarg (*Anas acuta*), destinada inicialment a *British Birds*, obra que no es va arribar a editar, però publicada posteriorment a *Sport in Wildest Britain* (Prichard, 1921).

bre el temps ha millorat i fan una última visita a la colònia d'emperadors, on Wilson prepara els esbossos per a un dels seus millors dibuixos d'aquella espectacular escena (vegeu Roberts, 1967) i retornen al vaixell.

A principis de gener Wilson i Scott viatgen fins al cap Royds on descobreixen una colònia enorme de pingüins d'Adèlia, des d'allà veuen l'arribada del *Morning*, el vaixell amb avituallament i amb ordres per a Scott de tornar cap al nord, però el *Discovery*, està presoner del gel marí, i se li ordena abandonar-lo si no se'l pot alliberar. Es donen unes poques setmanes de termini que Wilson aprofita per observar i prendre notes sobre la vida d'ocells, foques i balenes i que li permetran completar una de les millors contribucions als resultats de l'expedició (Wilson, 1907a,b). Finalment, el *Discovery* queda alliberat i emprenen el viatge de retorn. El 14 de març atraquen a les illes Auckland on Wilson afegeix 40 noves pells d'ocells a les col·leccions de l'expedició. Dos dies abans de Pasqua arriben a Nova Zelanda, allà l'espera la seva dona que, de fet, ja fa un any que hi és, ja que s'esperava que el *Discovery* retornés amb el relleu de l'any anterior. Durant un mes es dediquen a visitar l'illa nord, a la fi els Wilson poden estar junts i celebrar les seves noces. El viatge de retorn estava previst que es fes passant pel cap d'Hornos, però els forts vents del sud-est fan desviar el vaixell cap al nord i travessen l'estret de Magallanes. Allà queda

impressionat per les abruptes costes on la neu quasi arriba al nivell del mar i pels arbres de troncs retorçats que les cobreixen. El 10 de setembre de 1904 arriben a Anglaterra i finalitzen així la llarga expedició.

De retorn a Anglaterra, la parella s'instal·la a unes modestes habitacions a Londres. Dos mesos després de la seva arribada inaugura una exposició de les seves pintures. El propietari de la galeria, com que els originals es consideren que són propietat de la RGS, li proposa de fer còpies per tal de poder-les vendre. El resultat és una comanda de més de 80 còpies que Wilson executa amb exactitud la qual cosa li porta més de sis mesos de feina i una compensació econòmica més aviat migrada.

Al març de 1905 coneix Lord Lovat, cap de la Comissió d'Investigació de la Malaltia de la Perdu d'Escòcia (*Lagopus scoticus*), el qual li ofereix el lloc de naturalista de camp que Wilson accepta. Està previst que aquesta feina li ocupi sis mesos a l'any entre les observacions de camp i el treball de laboratori. Quasi al mateix temps G.E.H. Barret-Hamilton, que havia estat competidor seu per a la plaça de naturalista a l'expedició del *Discovery*, li demana que es faci càrrec de les il·lustracions per a una nova edició de l'obra de Bell, *British Mammals* (Barret-Hamilton, 1910-21). Uns dels primers mamífers a ser tractats són els ratpenats, després d'una petita cacera en una

cova, els captius passen uns dies al seu estudi per tal de ser estudiats i dibuixats.

Simultàniament, W. Eagle Clarke li demana una sèrie d'il·lustracions per a una reedició de l'obra de Yarrell, *British Birds*. Malauradament, a finals de 1909, rebrà una carta que li comunica que el seu treball per a aquesta obra no és satisfactori, de fet el projecte en si és abandonat. Malgrat tot, algunes d'aquestes il·lustracions seran publicades més tard a *Sport in Wildest Britain* (Prichard, 1921) (Fig. 3).

El 1907, Wilson porta ja dos anys de treballs en l'estudi de la perdiu escocesa sense descans i Shipley, membre de la comissió, proposa en una reunió que la primera decisió a prendre, sigui donar-li unes vacances.

Mentrestant, Scott està planificant una nova expedició a l'Antàrtida, però pel seu compte Shackleton troba el finançament de l'industrial escocès William Beardmore per organitzar la seva pròpia. Shackleton demana amb insistència a Wilson que l'acompanyi però aquest no ha acabat encara el treball de la comissió. Quan Scott se n'assabenta se sent traït pel seu antic subordinat i és gràcies a la mediació de Wilson que s'arriba a l'acord que Shackleton no utilitzarà la base de la badia de MacMurdo ni operarà a l'oest del meridià 170 si no és per circumstàncies

imprevistes. De fet, Shackleton es veurà forçat a passar l'hivern a la mencionada badia i tornarà del seu viatge al juny de 1909, després d'haver descobert el pas cap a la gran planura polar a través de la glacera que anomenarà en honor de W. Beardmore, el seu patrocinador, i haver arribat fins a 83°23'S.

Al setembre Scott reemprèn els seus plans per tornar a l'Antàrtida i el dia 16 envia un telegrama a Wilson on li demana que es faci càrrec d'organitzar i dirigir l'equip de científics de l'expedició que haurà de deixar Anglaterra el juny de l'any següent. Wilson accepta sense dubtes, ja que els estudis sobre la perdiu escocesa quasi han conclòs –ha disseccionat i estudiat gairebé 2.000 perdius–, i s'han trobat les causes de les elevades mortalitats que havia sofert aquesta espècie (Leslie i Shipley, 1912). Per altra banda, queda poc per concloure les il·lustracions de *British Mammals* que es publicaran en tres volums (Barret-Hamilton, 1910-21) (Fig. 4).

A finals de gener l'equip de científics està quasi decidit i Wilson treballa sense descans en la preparació de l'informe final sobre la perdiu escocesa i la presentació a la *Zoological Society* d'un article sobre els canvis de color del seu plomatge (Wilson, 1910) (Fig. 5). A principis de juny s'agafa unes petites vacances i

THE STOAT.

Figura 4. Aquarel·la de l'armini (*Mustela erminea*), publicada al volum 2 de *A History of British Mammals* (Barret-Hamilton, 1910-1921).

Figura 5. Dues de les làmines que il·lustren el treball de Wilson sobre el plomatge de la perdiu d'Escòcia (*Lagopus scoticus*) (Wilson, 1910).

viatja a Escòcia on s'embarca en un balener. Feia temps que tenia ganes de fer aquest viatge per poder estudiar els mamífers marins. Els dos dies previs a la sortida del vaixell té diverses reunions on es compromet a finalitzar els treballs en curs i a fer-los arribar a Anglaterra des de Madeira o Ciutat del Cap. El dia 15 s'embarca al *Terra Nova*, la seva dona i els seus pares dinen a bord amb ell i a les 4 de la tarda emprèn una singladura que el jove zoòleg de l'expedició, Aspley G.B. Cherry-Garrard, anomenarà, en el títol del seu llibre, com «el pitjor viatge del món» (Cherry-Garrard, 1922).

A finals de juny fan escala a Madeira i un mes després desembarquen a Trinitat del Sud, on ell i Cherry-Garrard recol·lecten força aus i en especial diversos exemplars dels ocells de tempesta d'aquesta illa *Oestrelata trinitatis*, *O. arminjoniana* i *O. wilsoni* (aquest darrer anomenat en honor seu a partir dels exemplars de l'expedició del *Discovery*), però Wilson creu que en realitat es tracta d'una única espècie molt polimòrfica en trobar nidificant juntes les diferents varietats de plomatge. Així es considera en l'actualitat i estan reunides sota el nom de *Pterodroma arminjoniana*.

Els primers dies d'agost els passa redactant l'informe final sobre la perdiu i dibuixant

alguns cranis de cetacis per al llibre de Barret-Hamilton, mentre que Cherry-Garrard pren la responsabilitat de preparar les pells recollides.

A Ciutat del Cap hi arriben el 15 i allà es troben amb la seva dona i el capità Scott que han salpat més tard d'Anglaterra en un vaixell de línia. Durant l'estada en aquesta ciutat finalitza tant l'informe de la perdiu, com els dibuixos dels mamífers que seran enviats cap a Anglaterra. Scott li demana que el viatge fins a Melbourne el faci en el *Corintic*, el vaixell de línia, que ha d'arribar abans, acompanyi així a les senyores (hi viatja també la dona de Scott i la de l'oficial Evans) i tracti de trobar el suport del Govern australià i la participació d'un tercer geòleg. Wilson, tot i les seves reserves, finalment hi consent pel fet de poder fer el viatge al costat d'Oriana, la seva dona. L'11 de setembre arriben a Tasmània i d'aquí viatgen fins a Melbourne on s'instal·len fins a l'arribada del *Terra Nova* un mes després. A finals d'octubre, el *Terra Nova* viatja cap a Nova Zelanda, durant el trajecte Cherry-Garrard i Wilson capturen nombrosos albatros. El primer es dedica a preparar les pells mentre que Wilson passa hores dibuixant els caps amb les boques obertes. El 29 d'octubre fondegen a Lyttleton on estaran tot un mes mentre el vaixell és equipat per al viatge al sud.

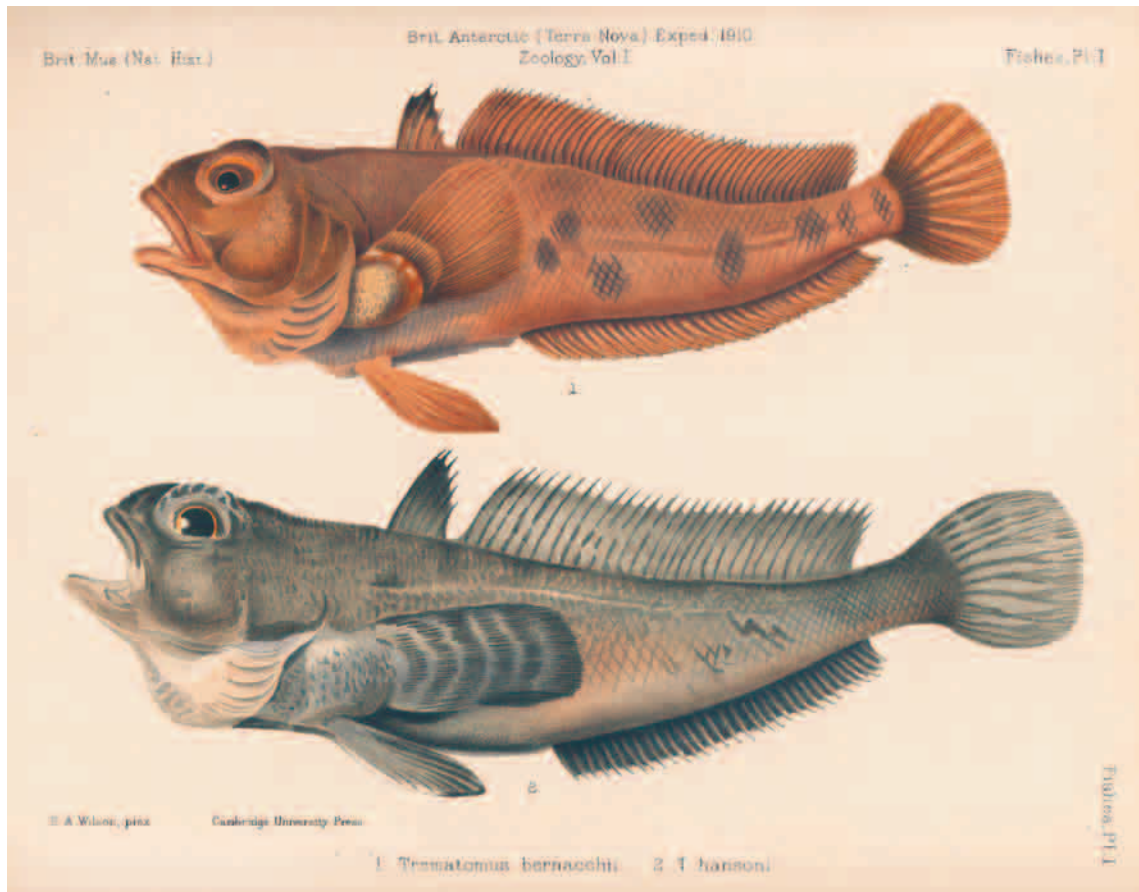

Figura 6. Litografia de les aquarel·les de Wilson de *Trematomus bernacchii* i *T. hansonii* capturats davant de cap Evans amb l'ajut d'una trampa que es baixava a través de forats en el gel (Regan, 1914).

El 29 de novembre deixen definitivament Nova Zelanda amb direcció a l'Antàrtida, en el diari de Wilson (1972) es pot entreveure una trista premonició:

«...i allà sobre el moll l'he vist desaparèixer [a la seva dona] de la meua vista saludant alegrement, un adéu que restarà amb mi fins al dia que la torni a veure en aquest món o en l'altre»

Dos dies després es troben en mig d'una terrible tempesta que fa perillar la integritat del vaixell. Mentre es recuperen Scott i Wilson discuteixen sobre el lloc on establir els quarts d'hivern i arriben a la conclusió que cap Crozier podria ser preferible a cap Royds, es desestima tornar a fer-ho a Hut Point per evitar el perill que el vaixell quedi bloquejat pel gel com en l'anterior expedició. El 9 de desembre es troben ja a la banquisa i Wilson descriu en el seu diari la gran quantitat de vida que es troba en aquesta zona, i com les diatomees que creixen a la part inferior del gel marí, i li donen un color vermell ataronjat i groc, són la base de tota la cadena que arriba fins als grans predadors com les orques (*Orcinus orca*) o les foques lleopard (*Hydrurga leptonyx*) (aquest fet és, encara avui dia, un dels temes clau de la recerca a l'Antàrtida). La travessia de la banquisa es fa amb molta lenti-

tud, fet que desespera Scott, però que ofereix a Wilson l'oportunitat d'estudiar la seva fauna amb deteniment. Dedica també llargues estones a dibuixar els icebergs i a preparar amb Cherry-Garrard les pells i esquelets de foques i pingüins. Dos dies després de cap d'any arriben davant els penya-segats de cap Crozier, on Wilson desitjava establir el campament d'hivern a causa de la proximitat de les colònies de pingüins emperadors i d'Adèlia, però no troben cap lloc adient per a desembarcar i el Terra Nova ressegueix la costa de l'illa de Ross vers l'oest fins que es decideix establir el refugi a cap Evans.

El 24 de gener de 1911 es troben ja instal·lats i es prepara un viatge per establir una sèrie de punts d'avitallament amb grans quantitats de provisions al llarg de 200 km en el camí de *Hut Point* cap al Pol, per tal de facilitar el viatge previst per al següent estiu. Aquests treballs es fan amb l'ajut de ponis i gossos, però sovint dificultats per fortes tempestes, això impedeix a Wilson dedicar temps al dibuix o a la zoologia. Però el seu pensament se centra en el proper viatge, de més de 100 km enmig de l'hivern, a cap Crozier per estudiar el desenvolupament embrionari del pingüí emperador.

Durant els primers dies d'abril aprofita per prendre alguns apunts de les vistes a l'àrea de *Hut Point*. El sol els deixa el dia 23 i no retornarà fins a finals d'agost. Cherry-Garrard és nomenat editor de *South Polar Times*, el butlletí endegat durant l'expedició del *Discovery*. Les primeres setmanes de l'hivern dedica moltes hores a la pintura i al dibuix. Pinta paisatges a partir dels esbossos que ha fet amb anterioritat, pingüins, foques, però també cristalls de gel, peixos (Fig. 6), paràsits vistos al microscopi, fenòmens meteorològics (Fig. 7)... A finals de maig i principis de juny la majoria dels dibuixos en els quals treballa estan destinats a *South Polar Times*, a l'exterior el vent arriba als 120 km/h el dia 31 de maig. El 22 de juny se celebra el solstici d'hivern amb un enorme pastís i la lectura en veu alta per part del capità del primer fascicle de *South Polar Times*, enmig de l'entusiasme general. Els quatre dies següents Wilson els dedica a la preparació del viatge a cap Crozier.

El 27 de juny Wilson, Cherry-Garrard i el lloctinent H.R. Bowers deixen cap Evans en direcció a cap Crozier. Està previst que l'expedició, quasi en absoluta obscuritat, duri sis setmanes i el recorregut es faci per sobre la plataforma de gel i segueixi la costa sud de l'illa de Ross. Els primers dies la temperatura varia entre -25 i -30°C , però, cada dia que passa baixa més i arriba el dia 6 de juliol

Figura 7. Aquarel·la de Wilson, datada el 15 de juny de 1911, on il·lustra una paraselene, fenomen atmosfèric produït per la difracció de la llum de la lluna en els cristalls de glaç existents a l'atmosfera (publicada a Scott, 1913).

als -60°C . Després, les temperatures es recuperen, però una densa boira no els deixa veure absolutament res, arrossegant els trineus en aquestes condicions és quasi una feina de titans i la progressió es fa molt lenta. No és fins al dia 15 de juliol que arriben a cap Crozier, a la llum de la lluna el mar de Ross es veu completament glaçat. Allà construeixen un refugi de pedra –a 8 km de la colònia de pingüins emperador, però protegits per una morena– on passen dos dies sense poder moure's de dintre els sacs de dormir a causa dels forts vents. No és fins al dia 20 que aconsegueixen arribar a la colònia on troben no més d'un centenar de pingüins en comptes dels 2.000 que havien vist el 1902. Recullen alguns ous i escorxen tres emperadors. El dia següent es torna a aixecar un torb molt fort, a la tarda para, però a l'endemà retorna amb més violència, quan Bowers treu el cap per la porta del refugi, descobreix que el vent s'ha endut la tenda que els servia de magatzem i que era l'únic refugi durant el trajecte de retorn. El vent no disminueix de força fins al dia 24, llavors decideixen guardar el que es pugui en el refugi de pedra (en espera d'una pròxima visita) i emprendre el viatge de retorn. Durant aquest, el fred és el seu pitjor companyant, tenen els sacs quasi solidificats, Bowers cau dintre d'una escletxa i se salva gràcies a l'arnès amb què estiren del trineu. Afortunadament el 31 arriben al refugi de *Hut Point* on hi ha combustible i comencen a recuperar-se. L'1 d'agost, a les deu del vespre arriben a cap Evans després de 36 dies de patir les pitjors condicions meteorològiques mai enregistrades.

«Tenien el pitjor aspecte que jo mai hagi vist, les seves cares estaven tallades i masegades, els seus ulls apagats, les seves mans esblanqueïdes i arrugades...» escriu Scott el dia següent en el seu diari (Scott, 1913).

Del 4 al 9 Wilson es dedica a escriure l'informe del viatge a cap Crozier i l'11, encara amb les puntes dels dits insensibles torna a dibuixar, la seva principal activitat durant la resta del mes. Al setembre es comencen els preparatius per al viatge al Pol i Wilson, sempre que el temps ho permet, dedica una estona al dia a exercitar un dels ponis que els han d'ajudar en el transport de les vitualles. De totes maneres segueix dibuixant ocells, panorames, fenòmens atmosfèrics... A l'octubre els preparatius s'acceleren i Wilson a final de mes empaqueta les seves il·lustracions, 118 en total, perquè siguin enviades a casa seva des de Nova Zelanda quan el vaixell hi vagi per a avituallar-se. Aquest dia Wilson expressa en el seu diari els dubtes sobre l'exactitud dels colors dels seus dibuixos, en especial els blaus i els grocs, a causa d'haver estat realitzats amb la llum de l'acetilè.

L'1 de novembre de 1911 comença el llarg viatge, més de 1.200 km per sobre el gel de l'Antàrtida. L'equip està compost per 10 homes amb els seus ponis, dos homes més amb dos grups de gossos i quatre que han sortit uns dies abans amb dos trineus motoritzats per tal de preparar els camps d'avituallament. Les condicions meteorològiques no els són favorables i cada dia empitjoren més. El 5 de desembre una forta tempesta els deixa quatre dies parats. El dia 10 es troben a la part inferior de la glacera de Beardmore, el terreny és molt tou a causa de la neu caiguda i l'ascensió de la glacera es fa penosament. Wilson realitza espectaculars esbossos de les muntanyes que els envolten. Un cop a la planura polar, tant el temps com les condicions de la neu milloren i poden arribar a fer fins a 20 o 25 km cada dia. El dia 4 de gener estan a menys de 3° del Pol i el que resta de l'equip de suport retorna cap a la base. Són cinc els homes que faran el trajecte final fins al Pol: Scott, Oates, Bowers, el suboficial Evans i el mateix Wilson. Només porten quatre parells d'esquí i Bowers ha de fer el recorregut caminant.

El dimecres 17 de gener arriben al Pol (Fig. 8) a on troben els senyals dels noruecs, una bandera negra lligada a l'esquí d'un trineu marca el Pol, han arribat unes setmanes abans. Scott (1913) escriu al seu diari:

«El pitjor ha passat, o quasi el pitjor... els noruecs se'ns han anticipat i són els pri-

mers al Pol... Tots els somnis del dia s'han esvaït; serà una tornada esgotadora»

Oates i Evans tenen congelacions importants a la cara i Bowers també a les mans. Estan un parell de dies en aquesta zona sota un fred molt intens, -30°C, i Wilson dibuixa diversos esbossos (l'esquí amb la bandera, la tenda d'Amundsen...) (Fig. 9). El dia 19 emprenen el retorn. A mig camí de la glacera les condicions milloren i avancen amb rapidesa. El 7 de febrer Wilson pateix un atac de ceguesa a causa de la neu, es troben a la part superior de la glacera on el gel està ple d'esclètxes i arestes, les mans d'Evans empitjoren. El descens de la glacera és un dels recorreguts més perillosos, tarden tan sols un dia menys que durant l'ascensió, tot i així Wilson segueix prenent notes sobre la geologia de la zona i sobre els fulls del seu diari traça els seus últims esbossos.

El 17 de febrer, es troben a la part baixa de la glacera de Beardmore. Evans entra en coma i mor a primeres hores de la nit. Deu dies després Wilson escriu les últimes notes al seu diari i torna a patir un altre atac de ceguesa. A partir d'aquí les coses empitjoren. A principis de març Oates té un peu congelat, no pot estirar del trineu i cada dia pateix més. El dia 16 abandona la tenda i camina cap a la seva fi. Una setmana després, els tres membres de l'expedició restants, quasi sense menjar ni combustible, acampen a 17 km d'un dipòsit d'avituallament. Una tempesta de nou

Figura 8. Els cinc expedicionaris al Pol Sud. Drets: Oates, Scott i Evans; sentats: Bowers i Wilson (publicat a Scott, 1913).

Figura 9. Gravat de l'esbós fet per Wilson de la marca d'Amundsen al Pol (publicat a Scott, 1913).

dies els deixarà allà per sempre.

Vuit mesos després, l'equip de rescat troba els seus cossos encara a la tenda, Wilson i Bowers dintre els sacs en actitud de dormir. Scott havia mort l'últim, tenia el sac obert i la jaqueta descordada. Amb els cossos troben els diaris i algunes cartes de comiat, Scott ha escrit per a Oriana sobre el seu marit:

«Els seus ulls tenen una confortable tonalitat blava d'esperança, i la seva ment està en pau... ...No puc fer res més per reconfortar-la que dir-li que ha mort tal com havia viscut, un valent, un autèntic home».

Bibliografia

- ALEXANDER, C. (1998). *The Endurance: Shackleton's Legendary Antarctic Expedition*. Alfred A. Knopf Inc., Nova York. (Versió en castellà: *Atrapados en el hielo*. Planeta, Barcelona, 1999).
- BERNACCHI, L.C. (1908). Antarctic observations of aurora. In: *National Antarctic Expedition 1901-1904. Physical observations*, pp. 97-126. Royal Society, Londres.
- BARRET-HAMILTON, G.E.H. (1910-21). *A History of British Mammals*. Gurney and Jackson, Londres. 3 vol.
- CHERRY-GARRARD, A.G.B. (1922). *The worst journey in the world; Antarctic 1910-1913*. Constable, Londres. 2 vol. (Nombroses edicions posteriors a Londres i Nova York)
- LESLIE, A.S. i A. SHIPLEY (eds.) (1912). *The grouse in health and disease, being the popular edition of the report of the Committee of Enquiry on Grouse Disease*. Smith, Elder and Co., Londres. 468 pp.
- PRICHARD, H.V.H. (1921). *Sport in wildest Britain. Illustrated from water-colour paintings by Dr. Edward A. Wilson*. W. Heinemann, Londres. 134 pp.
- REGAN, C.T. (1914). Fishes. *British Antarctic "Terra Nova" Expedition, 1910. Natural History Report. Zoology*, 1(1): 1-54.
- ROBERTS, B. (ed.) (1967). *Edward Wilson's birds of the Antarctic*. Blandford Press, Londres. 191 pp.
- SCOTT, R.F. (1905). *The voyage of the "Discovery"*. Smith, Elder and Co., Londres. 2 vol. (Reeditat el 2001 per Cooper Square Press, Nova York)
- SCOTT, R.F. (1913). *Scott's last expedition in two volumes. Vol. 1 being the journals of Captain R. F. Scott, RN, CVO. Vol 2 being the reports of the journeys and the scientific work undertaken by Dr. E. A. Wilson and the surviving members of the expedition*. Smith, Elder and Co., Londres. 633 i 534 pp.
- SEEVER, G. (1933). *Edward Wilson of the Antarctic. Naturalist and friend*. John Murray, Londres. 301 pp.
- SHACKLETON, E.H., L.C. BERNACCHI i A.G.B. CHERRY-GARRARD (eds.) (1907-1914). *South Polar Times*. Smith, Elder and Co., Londres. 3 vol. (Centenary Edition, publicada per Orsky, Bonham & Niner, London, 2002).
- WILSON, E.A. (1905). On the whales, seals and birds of Ross Sea and South Victoria Land. In: R.F. Scott, *The voyage of the Discovery*, vol. 2, appendix 2, pp. 469-494. Smith, Elder and Co., Londres.
- WILSON, E.A. (1907a). Mammalia (whales and seals). *National Antarctic Expedition 1901-1904, Natural History*, 2(1): 1-69.
- WILSON, E.A. (1907b). Aves. *National Antarctic Expedition 1901-1904, Natural History*, 2(3): 1-121.
- WILSON, E.A. (1910). The changes of plumage in the Red Grouse (*Lagopus scoticus* Lath.) in health and in disease. *Proceedings of the Zoological Society of London*, 1000-1033.
- WILSON, E.A. (1966). *Diary of the Discovery expedition to the Antarctic regions 1901-1904*. Blandford Press, Londres. 416 pp.
- WILSON, E.A. (1972). *Diary of the Terra Nova expedition to the Antarctic 1910-1912*. Humanities Press, Nova York. 279 pp.

